UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

DOBROSTAN RYB

dr inż. Andrzej Lirski
dr inż. Krzysztof Kazuń
Instytut Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie

Jasienica, 16 maja 2013 r.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

DOBROSTAN - WELFARE

„Dobrostan” - pojęcie, które po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej znajduje się w wielu opracowaniach i regulacjach prawnych, dotyczących zwierząt hodowlanych.

Dobrostan odzwierciedla stan zdrowia fizycznego i psychicznego zwierzęcia, osiągany w warunkach pełnej harmonii osobnika z jego środowiskiem bytowania.

Dobrostan jest to stan, w którym organizm może dostosować się do warunków otoczenia.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Ryby nie posiadają takiego samego szlaku rdzeniowo-wzgórzowego przewodzenia sygnału bólu jak ssaki i jego odczuwanie jest odmienne

Schładzanie wody obniża metabolizm

Śmierć jest rozpoznawana przez zatrzymanie akcji oddechowych (ruchy pokryw skrzelowych), brak rotacji gałki ocznej (odruch przedsionkowo-oczny, VOR) i zatrzymanie bicia serca, powinna być potwierdzona poprzez zniszczenie mózgu (odcięcie głowy)

Istnieje ok. 27 000 gatunków ryb - uśmiercanie powinno być prowadzone ze zróżnicowanym podejściem

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Zasada „pięciu wolności”

Zwierzęta gospodarskie powinny być wolne od:

- głodu i pragnienia - poprzez zapewnienie im świeżej wody i paszy pokrywającej potrzeby w zakresie wzrostu, zdrowotności i żywotności
- dyskomfortu - przez zabezpieczenie wygodnej powierzchni wypoczynku, możliwości schronienia oraz optymalnych warunków środowiska
- bólu, urazów i chorób - przez zapewnienie prewencji, profilaktyki, szybkiej diagnostyki i skutecznego leczenia
- strachu i stresu - poprzez eliminację czynników stresogennych

oraz powinny móc

- wyrażać naturalne zachowanie - przez zapewnienie odpowiedniej przestrzeni życiowej i składu socjalnego w grupie

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Wprowadzanie zasad dobrostanu w akwakulturze powinniśmy traktować raczej jako

szansę a nie zagrożenie

gdyż:

- przy prawidłowo prowadzonej hodowli ryb w większości gospodarstw dotrzymuje się zasad dobrostanu.

- wprowadzenie obligatoryjnych przepisów gwarantujących dobrostan ryb ułatwi przedstawianie branży jako sektora stosującego standardy bezpieczeństwa produktów żywnościowych.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Dla zachowania dobrostanu musi być spełniony **co najmniej jeden z trzech** niżej podanych warunków (Huntingford i Kadri 2008):

- zwierzę jest w stanie zaadaptować się do swojego środowiska, jest w dobrej kondycji a jego układy ustrojowe działają prawidłowo (definicja oparta funkcjach),

- zwierzę jest zdolne realizować naturalny cykl życiowy, zgodny w niektórych aspektach z życiem na wolności (definicja oparta na „naturalności”),

- zwierzę nie podlega negatywnym doświadczeniom, takim jak ból, strach i głód (definicja oparta na odczuciach).

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Dobrostan jest pojęciem kompleksowym, definiowanym na różne sposoby, a więc i mierzonym na różne sposoby, w zależności od definicji jaka jest stosowana w konkretnym przypadku.

Zdecydowana większość metod określających dobrostan wykorzystuje więcej niż jeden parametr.

W chwili obecnej brak jest jeszcze uniwersalnej miary dobrostanu ryb.

Prowadzone są działania zmierzające do zobiektywizowania oceny dobrostanu zwierząt akwakultury.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Parametry określające dobrostan

	Definicje oparte na		
	funkcjach	naturalności	odczuciach
Kondycja fizyczna			
• uszkodzenia i choroby	X		
• funkcjonowanie systemu odpornościowego	X		
• warunki pokarmowe	X		
• wzrost	X	X	
• reprodukcja	X	X	
Stan fizjologiczny			
• stan metaboliczny	X	X	
• hormony	X	X	
• biochemia mózgu	X	X	X
• ekspresja genów	X	X	
Stan behawioralny			
• oznaki stresu i strachu	X	X	X
• stereotypy		X	X
• naturalne umiejętności		X	X

Huntingford i Kadri 2008

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Dobrostan mierzy się na podstawie określenia zmian w określonym czasie kilku wybranych parametrów.

Na poziomie produkcyjnym dobrostan określa się najczęściej na podstawie:

- wzrostu
- współczynnika kondycji
- stopnia uszkodzenia płetw

Pojedyncza obserwacja wybranego parametru nie informuje o dobrostanie.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Przepisy krajowe i unijne

NIE ZABRANIAJĄ

sprzedaży detalicznej żywych ryb oraz ich uśmiercania

w związku z tą sprzedażą

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Obowiązujące ustawodawstwo krajowe dot. sprzedaży żywych ryb

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt. [Dz.U. 2003 r. nr 106 poz. 1002]

Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt oraz Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach

Ustawa z dnia 25 stycznia 2005r. o doświadczeniach na zwierzętach [Dz.U. 2005 nr 33 poz. 289]

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt. [Dz.U. 2004 nr 205 poz 2102]

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Obowiązujące ustawodawstwo unijne dot. sprzedaży żywych ryb

1. ROZPORZĄDZENIE (WE) NR 853/2004 PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

   z dnia 29 kwietnia 2004 r.

   ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego

   SEKCJA VIII PRODUKTY RYBOŁÓWSTWA

2. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Obowiązujące ustawodawstwo unijne dot. sprzedaży żywych ryb

ROZPORZĄDZENIE (WE) NR 853/2004 PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

z dnia 29 kwietnia 2004 r.

ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego

SEKCJA VIII PRODUKTY RYBOŁÓWSTWA

Produkty rybołówstwa utrzymywane przy życiu należy przechowywać w temperaturze oraz w sposób niewpływający niekorzystnie na bezpieczeństwo żywności czy ich żywotność.

Produkty rybołówstwa, które mają zostać wprowadzone do obrotu w stanie żywym, należy transportować w sposób niewpływający niekorzystnie na bezpieczeństwo żywności czy ich żywotność.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Obowiązujące ustawodawstwo unijne dot. sprzedaży żywych ryb

Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1099/2009 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania:

Art. 1. W odniesieniu do ryb zastosowanie mają jednak jedynie wymogi ustanowione w art. 3 ust. 1.

Art. 3. ust. 1. Podczas uśmiercania i działań związanych z uśmiercaniem zwierzętom oszczędza się wszelkiego niepotrzebnego bólu, niepokoju lub cierpienia.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka **Bielska Kraina**

Przepisy krajowe:

Ustawa o ochronie zwierząt

Podstawowe zasady humanitarnego postępowania ze zwierzętami

Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą.

Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę.

Każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania.

Uśmiercanie zwierząt może odbywać się wyłącznie w sposób humanitarny polegający na zadawaniu przy tym minimum cierpienia fizycznego i psychicznego.

Nieuzasadnione lub niehumanitarne zabijanie zwierząt oraz znęcanie się nad nimi jest zabronione.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

USTAWA
z dnia 21 sierpnia 1997 r.
o ochronie zwierząt

Art. 6 ust. 1 Zabrania się zabijania zwierząt z wyjątkiem:

2) połowu ryb zgodnie z przepisami o rybołówstwie i rybactwie śródlądowym,

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

USTAWA
z dnia 21 sierpnia 1997 r.
o ochronie zwierząt

Art. 34. Ust. 4. pkt. 2.

Zabrania się:

uboju lub uśmiercania zwierząt kręgowych przy udziale dzieci lub w ich obecności;

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

USTAWA
z dnia 21 sierpnia 1997 r.
o ochronie zwierząt

Art. 35. 1. Kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1-4,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa ze szczególnym okrucieństwem,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Definicje

„humanitarne traktowanie zwierząt” – traktowanie uwzględniające potrzeby zwierzęcia i zapewniające mu opiekę i ochronę;

„ogłuszanie zwierzęcia” – metoda profesjonalnego całkowitego wyłączenia świadomości zwierzęcia, trwającego aż do jego śmierci;

„uśmiercenie zwierzęcia w sposób humanitarny”- zabicie zwierzęcia przy zadaniu mu jak najmniejszych cierpień fizycznych i psychicznych, uwzględniając specyfikę danego gatunku;

„szczególne okrucieństwo zabijającego zwierzę” – podejmowanie działań charakteryzujących się drastycznością form i metod zadawania śmierci, a zwłaszcza zadawanie śmierci w sposób wyszukany lub powolny, obliczony z premedytacją na zwiększenie rozmiaru cierpień i czasu ich trwania.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Definicje

„Znęcanie się nad zwierzętami” to zadawanie bądź dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień,
a w szczególności:

- umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia;

- bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, czy dolnej części brzucha,

- transport zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres;

- złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt;

- stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Rozporządzenie MR i RW z 9 września 2004 r. (Dz.U.04.205.2102)

Podczas uśmiercania ryb nie mają zastosowania przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 września 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt (Dz. U. Nr 205, poz.2102 z późn. zm.), ponieważ dotyczą zwierząt kręgowych uśmiercanych w ubojni (rzeźni) i stosuje się je wyłącznie do zwierząt stałocieplnych.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

USTAWA z dnia 16 września 2011 r. o zmianie Ustawy o ochronie zwierząt oraz Ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach

Art. 6 ust. 1a. Zabrania się znęcania nad zwierzętami.

Za znęcanie się nad zwierzętami uznaje się w dodanym pkt. 18:

transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie w celu sprzedaży bez dostatecznej ilości wody uniemożliwiającej oddychanie

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Przetrzymywanie ryb

Prawo nie reguluje kwestii warunków przetrzymywania żywych ryb w sklepach

Baseny i zbiorniki powinny zapewniać rybom właściwe warunki bytowania – dopasowanie wielkości basenu do masy ryb oraz właściwe warunki napowietrzania wody w basenie

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

30.11.2012

Wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania z żywymi rybami będącymi przedmiotem sprzedaży detalicznej.

Mając na uwadze, iż w okresie przedświątecznym zwiększa się sprzedaż żywych karpi w punktach sprzedaży detalicznej, Główny Lekarz Weterynarii informuje, co następuje.

W związku z tym, iż przepisy prawa, w tym przepisy o ochronie zwierząt, nie regulują szczegółowo sposobu postępowania z żywymi rybami będącymi przedmiotem sprzedaży detalicznej, a w szczególności w czasie ich uśmiercania, należy stosować ogólne zasady wynikające z ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o ochronie zwierząt* (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 ze zm.)

1. Uśmiercanie ryb w punktach sprzedaży detalicznej

Metoda – Uderzenie w głowę powodujące utratę przytomności w połączeniu ze skrwawieniem, uszkodzeniem ośrodkowego układu nerwowego lub przerwaniem rdzenia kręgowego albo dekapitacją.

Uśmiercanie ryb powinno odbywać się w sposób humanitarny polegający na zadawaniu minimum cierpienia. Uśmiercanie ryb używanych w procedurach naukowych następuje poprzez uderzenie w głowę powodujące utratę świadomości w połączeniu ze skrwawieniem, mechanicznym uszkodzeniem ośrodkowego układu nerwowego lub dekapitację po uprzednim ogłuszeniu. Są to jedyne humanitarne metody uśmiercania ryb wskazane w przepisach powszechnie obowiązujących, które mogą mieć zastosowanie dla ryb uśmiercanych w punktach sprzedaży detalicznej.

Miejsce - wydzielone, np. za parawanem, przenośną ścianką lub innym elementem konstrukcji sklepu; zapobiegającym udziałowi osób postronnych.

Zabronione jest uśmiercanie zwierząt kręgowych, a więc również ryb, w obecności dzieci (art. 34 ust. 4 pkt 2 ustawy). Jest to zakaz bezwzględny, zagrożony sankcją karną z art. 35 ustawy. Jeśli chodzi o uśmiercanie karpia w punktach sprzedaży detalicznej, mając na uwadze przepisy dotyczące humanitarnego traktowania i uśmiercania zwierząt, zaleca się, aby miejsce uśmiercania ryb było wydzielone, np. za parawanem, przenośną ścianką lub innym elementem konstrukcji sklepu, tak, aby uśmiercanie nie odbywało się w obecności osób postronnych, w tym w szczególności dzieci.

2. Personel

- **ukończone 18 lat,**
- **wykształcenie co najmniej zasadnicze zawodowe lub 3–letnie doświadczenie przy hodowli lub uboju ryb.**

3.Warunki przetrzymywania żywych ryb

- **baseny - szczelne, o gładkich ścianach i gładko zakończonych krawędziach;**
- **woda – czysta, natlenowana lub napowietrzana; wymiana wody nie rzadziej niż co 48 h**
- **zagęszczenie - maksymalne zagęszczenie przy stosowaniu natlenowania wody 1kg masy/1 wody;**
- **optymalna temp. wody poniżej 10°C**
- **ryby bez widocznych uszkodzeń –** ryby, które posiadają rany i inne uszkodzenia ciała powinny być uśmiercane niezwłocznie po przybyciu do sklepu.

4.Sprzedaż – polecana jest sprzedaż ryb po uprzednim ich uśmierceniu

W razie sprzedaży żywych ryb, sposób ich pakowania musi uwzględniać dobrostan zwierząt oraz wykluczać narażanie ich na niepotrzebne cierpienie.

5.Opakowanie stosowane do transportu żywych ryb przez konsumenta końcowego

- **bez wody, pozwalające na wykorzystanie naturalnej wymiany gazowej przez powierzchnię skóry –** zasadą stosowania takiego opakowania jest to, aby ryba nie stykała się całą powierzchnią skóry z opakowaniem, jak to np. ma miejsce, gdy ryba zostanie owinięta torbą foliową. W celu zapewnienia właściwej wymiany gazowej opakowanie powinno posiadać elementy odsuwające ciało ryby od powierzchni opakowana np. pojemniki z „ożebrowaniem" lub odpowiednio perforowany wkład z tworzywa umieszczony wokół ciała ryby. Dodatkowo torba, w której umieszczona jest ryba, musi pozostawać niezawiązana.
- **z wodą -** podstawowe znaczenie ma zapewnienie rybie możliwości przyjęcia naturalnej pozycji, w przypadku pojemnika o sztywnych ścianach, lecz także w przypadku foliowego worka, kluczowe znaczenie ma rozmiar, tak aby ryba nie znajdowała się w nienaturalnej pozycji lub nie była wygięta bez możliwości zmiany pozycji; z uwagi na brak możliwości stałego napowietrzania ilość wody w opakowaniu powinna być co najmniej w stosunku 1:2 masy karpia do masy wody.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Komunikat Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie protestów dotyczących sprzedaży żywych karpi.

06.12.2012

W związku z otrzymaniem drogą elektroniczną licznych wiadomości wyrażających żądanie wprowadzenia zakazu sprzedaży żywych karpi oraz oburzenie złymi warunkami sprzedaży detalicznej tych zwierząt w Polsce, Główny Lekarz Weterynarii informuje, co następuje.

Obecnie obowiązujące prawo nie wprowadza zakazu sprzedaży żywych ryb. Główny Lekarz Weterynarii nie jest organem właściwym do kierowania żądań dotyczących wprowadzenia takiego zakazu.

Mając jednak na uwadze konieczność zapewnienia ochrony żywych karpi, będących przedmiotem sprzedaży detalicznej, Główny Lekarz Weterynarii opracował wytyczne *w sprawie postępowania z żywymi rybami będącymi przedmiotem sprzedaży detalicznej* w celu zapewnienia minimalnych norm ochrony w przypadku sprzedaży żywego karpia.

Ww. wytyczne wskazują:

- sposób właściwego przetrzymywania ryb w punktach sprzedaży detalicznej tj. właściwego zagęszczenia ryb w basenie, napowietrzania wody, temperatury,
- konieczność natychmiastowego uśmiercania ryb, które posiadają rany i inne uszkodzenia ciała tak, aby nie były przetrzymywane w basenach i narażane na przedłużające się cierpienie,
- metody uśmiercania ryb, tj. po uprzednim ich ogłuszeniu, w miejscu które nie jest widoczne dla osób przebywających w sklepie,
- metody pakowania ryb zakupionych przez konsumenta końcowego.

Ww. wytyczne zostały opracowane w oparciu o obowiązujące przepisy prawne oraz badania naukowe. W związku z powyższym, Główny Lekarz Weterynarii stoi na stanowisku, iż postępowanie zgodne z opracowanymi przez niego wytycznymi, przyczyni się do poprawy dobrostanu karpi.

Wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii w sprawie postępowania z żywymi rybami będącymi przedmiotem sprzedaży detalicznej są umieszczone na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii pod adresem:
http://www.wetgiw.gov.pl/index.php?action=art&a_id=4631

Główny Inspektorat Weterynarii, ul. Wspólna 30, 00-930 Warszawa
tel.: (0-22) 623-20-88, fax.: (0-22) 623-14-08, e-mail: wet@wetgiw.gov.pl, www.wetgiw.gov.pl

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Na jakość mięsa ryb wpływa szereg czynników:

środowiskowe: jakość wody i gleby, skład jakościowy i ilościowy pokarmu naturalnego, rodzaj i ilość skarmianej paszy, gęstość obsady w stawach, sadzach lub basenach,

genetyczne: przynależność do danej linii hodowlanej, krzyżówki lub odmiany lokalnej,

fizjologiczne: wiek, ciężar, płeć i stopień dojrzałości płciowej, aktywność metaboliczna zależna od pory roku, kondycja i stan zdrowotny,

manipulacje w trakcie cyklu produkcyjnego i sprzedaży: odłowy, sortowanie, ważenie, transport, przetrzymywanie w basenach transportowych i stacjonarnych,

warunki i metody uśmiercania ryb

warunki i okres przechowywania surowca

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Potencjalne zagrożenia dla dobrostanu ryb:

- zwiększone zagęszczenie
- obniżona zawartość tlenu rozpuszczonego w wodzie
- przebywanie poza wodą
- urazy mechaniczne

Wpływ pogorszenia dobrostanu karpia na jakość mięsa:

- obniżenie zawartości suchej masy
- zakwaszenie mięsa
- obniżenie wartości kalorycznej

Zmiany nie są trwałe, ustępują w wyniku „odpijania”

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Metody uśmiercania ryb:

udarowa – z zastosowaniem pałki lub pistoletu pneumatycznego

elektryczna – z zastosowaniem stałego prądu elektrycznego

Wybór metody uśmiercania wpływa na jakość surowca rybnego.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Zagrożenie dla dobrostanu ryb ze strony drapieżników:

- liczne zwierzęta rybożerne: kormoran czarny, mewy, czaple, wydra...

- uszkodzenia ryb jako skutek chybionych ataków

- stres i w konsekwencji zaprzestanie żerowania

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Podsumowanie

Każde pogorszenie dobrostanu ryb może skutkować obniżeniem jakości surowca, przy czym zmiany te mają charakter odwracalny w przypadku żywych ryb

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Potencjalne zagrożenie dla dobrostanu ryb hodowlanych stanowią:

- niewłaściwe warunki środowiskowe
- błędy hodowlane
- odłów
- załadunek i rozładunek
- transport
- sortowanie i ważenie
- przetrzymywanie w związku ze sprzedażą
- niewłaściwe metody ogłuszania i uśmiercania ryb

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Niewłaściwe warunki środowiskowe

- postępująca degradacja środowiska naturalnego spowodowana działalnością człowieka wpływa na stan niemal wszystkich wód powierzchniowych

- problem szczególnie dotkliwy dla hodowców ryb łososiowatych

- stawy karpiowe: monitorowanie parametrów wody, odpowiednie przygotowanie stawów do okresu wegetacji, dobranie właściwych zagęszczeń obsad

- objawy wystąpienia negatywnych zmian w środowisku: nietypowe zachowanie ryb, śnięcia

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Parametry wody - tlen

- pochodzi z atmosfery i fotosyntezy, jego zawartość zależy od temperatury, zasolenia i ciśnienia atmosferycznego
- oddychanie - pasywna dyfuzja tlenu przez skrzela, zbyt niska zawartość tlenu -> ryby nie mogą uzyskać odpowiedniej ilości energii w procesach metabolicznych
- objawy niskiej zawartości tlenu w wodzie:
  przyspieszone ruchy pokryw skrzelowych
  gromadzenie się ryb pod powierzchnią wody lub przy dopływie, „dzióbkowanie”
- konsumpcja tlenu przez ryby zależy od termiki wody, wzrasta po karmieniu
- zużycie tlenu jest proporcjonalne do masy ryb, ale ryby mniejsze zużywają go więcej
- stres zwiększa zapotrzebowanie na tlen

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Parametry wody - amoniak

- jest produktem metabolizmu białka, zwiększona ilość może pochodzić z rozkładu niezjedzonej paszy!
- pasywnie wydalany przez ryby skrzelami
- 2 formy występujące w równowadze:
  niezjonizowana NH_3 - toksyczna
  zjonizowana NH_4^+ - nietoksyczna
- forma niezjonizowana NH_3 wnika przez skrzela, zaburza gradient stężeń i zatrzymuje wydalanie amoniaku, efekt: zaburzenie działania centralnego systemu nerwowego, martwica komórek nerwowych mózgu
- działanie krótkotrwałe: przyspieszone ruchy pokryw skrzelowych, nerwowe zachowanie ryb, utrata równowagi, konwulsje, śmierć
- działanie długotrwałe: martwica skrzeli, upośledzenie funkcji nerki, słabszy apetyt i wzrost, uszkodzenia płetw

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Parametry wody – azotyny (NO_2^-)

- silnie toksyczne dla ryb
- źródło: utlenianie amoniaku wydalanego przez ryby

  NH_4^+ -- (O_2, *Nitrosomonas* sp.) -> NO_2^-

  NO_2^- -- (*Nitrobacter* sp.) -> NO_3^-
- objawy:

  porażenie ryb, apatyczność, śnięcia

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Parametry wody – ditlenek węgla (CO_2)

- pochodzi z atmosfery, rozkładu substancji organicznych i oddychania organizmów wodnych
- w hodowli główne źródło to metabolizm ryb
- zbyt wysoki poziom CO_2 w wodzie -> brak możliwości wydalenia CO_2 z krwi -> upośledzenie funkcji przenoszenia tlenu przez krew
- objawy:
  wolniejsze tempo wzrostu, przyspieszone ruchy oddechowe, jasno czerwone skrzela

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Parametry wody – hodowca a dobrostan

- regularne pomiary temperatury, zawartości tlenu, odczynu wody, ilości amoniaku
- obserwacja zachowania ryb

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Błędy hodowlane

niewłaściwe żywienie (skład i ilość paszy), objawy: wychudzenie lub przetłuszczenie ryb, nieoptymalne przyrosty, czasami deformacje ciała

niewłaściwie dobrane obsady stawów:

- zbyt gęste obsady to zagrożenie pogorszenia jakości wody, nienaturalne interakcje socjalne, zwiększenie możliwości wystąpienia chorób

  typowe objawy: uszkodzenia płetw, wzrost zaniepokojenia, nieoptymalne przyrosty
- zbyt rzadkie obsady – zwiększenie poziomu stresu u ryb stadnych

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Transport żywych ryb

Ryby są narażone na fizyczne uszkodzenia, odmienne warunki środowiskowe i stres, konieczne jest „odpijanie” ryb

W trakcie trwania transportu:

- stan ryb powinien być regularnie kontrolowany
- ilość rozpuszczonego w wodzie tlenu powinna być optymalna dla przewożonego gatunku ryb
- odczyn i temperatura wody nie mogą się zmieniać gwałtownie
- czas trwania powinien być minimalizowany
- konieczne jest wstrzymanie karmienia przed transportem
- nie należy przegęszczać obsad basenów
- przewozić powinno się jedynie ryby w dobrej kondycji i zdrowe

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka **Bielska Kraina**

Ogólne zasady transportu i przetrzymywania ryb przed sprzedażą detaliczną

1. Przewożenie i przetrzymywanie żywych ryb z zachowaniem ich dobrostanu jest działaniem wymagającym specjalistycznej wiedzy. Dlatego ważne jest, aby osoby za to odpowiedzialne były odpowiednio przeszkolone.
2. W trakcie przewożenia i przetrzymywania ryb należy monitorować temperaturę wody, nasycenie tlenem, stężenie amoniaku i odczyn (pH), jako cechy jakości wody kluczowe dla ich dobrostanu, zdrowia i życia. W praktyce wystarczające do tego celu będą tanie i proste w obsłudze testy kolorymetryczne, powszechnie dostępne w sklepach akwarystycznych. W trakcie krótkotrwałego przewożenia lub przetrzymywania ryb można się ograniczyć do kontrolowania temperatury wody i jej nasycenia tlenem.
3. Podczas długotrwałego przetrzymywania karpia należy dążyć do zapewnienia temperatury wody poniżej 10°C. Wskazane jest więc prowadzenie przedświątecznej sprzedaży karpia na dworze lub w pomieszczeniach nieogrzewanych.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Ogólne zasady transportu i przetrzymywania ryb przed sprzedażą detaliczną c.d.

4. Warunkiem dobrostanu karpia w czasie transportu i przetrzymywania jest utrzymywanie zawartości tlenu w wodzie na poziomie co najmniej 15% nasycenia. Do transportu ryb i ich krótkotrwałego przetrzymywania w dużych zagęszczeniach obsady zalecane jest stosowanie natleniania, na przykład tlenem technicznym z butli. Podczas długotrwałego przetrzymywania ryb w niskich zagęszczeniach obsady lepszą metodą jest napowietrzanie, gdyż pozwala ono rzadziej wymieniać wodę.
5. Czynnikiem ograniczającym dopuszczalny czas przewożenia i przetrzymywania ryb bez wymiany wody jest stężenie całkowitego azotu amonowego (amoniaku).
6. W czasie transportowania i przetrzymywania karpia i pstrąga należy utrzymywać odczyn wody na poziomie pH od około 7,0 do około 8,0.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Ogólne zasady transportu i przetrzymywania ryb przed sprzedażą detaliczną c.d.

7. W czasie transportu i przetrzymywania ryb należy zwracać uwagę na ich zachowanie. Ma to szczególne znaczenie wtedy, gdy nie dysponuje się sprzętem do analiz jakości wody. Skupianie się ryb przy powierzchni wody, chwytanie pyskiem powietrza atmosferycznego („dzióbkowanie”), zaleganie na dnie lub trudności z utrzymaniem równowagi ciała mogą być sygnałem drastycznego spadku jakości wody. Wzmożone wydzielanie śluzu przez ryby, zmętnienie wody lub jej silne spienienie mogą wskazywać na niebezpieczny wzrost stężenia amoniaku.
8. Woda przeznaczona do transportu i przetrzymywania ryb nie może zawierać substancji toksycznych ani zawiesin, nie może też być przesycona azotem ani chlorowana. Woda wodociągowa lub studzienna powinna być intensywnie napowietrzana przez co najmniej 12 h przed obsadzeniem ryb.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

Ogólne zasady transportu i przetrzymywania ryb przed sprzedażą detaliczną c.d.

9. Woda w basenach z rybami powinna być wymieniana nie rzadziej niż co 48 h, niezależnie od wyników obserwacji zachowania ryb oraz wyników analiz jakości wody.
10. Dla zachowania dobrostanu w czasie przewożenia lub przetrzymywania karpia stosunek biomasy obsady (kg) do objętości wody (l) nie powinien przekraczać proporcji 1:1.

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Obniżenie dobrostanu ryb - podsumowanie

Większość czynników związanych z dobrostanem ryb zależy od hodowcy a nie od środowiska.

Zachowanie omówionych zasad dobrostanu pozwoli nie tylko działać zgodnie z prawem, ale także:

- ograniczyć straty w hodowli
- poprawić jakość surowca rybnego
- przedstawić gospodarstwo jako dotrzymujące najwyższych standardów hodowlanych i ekologicznych
- uzyskanie wyższych cen za wysokiej jakości produkty, wyhodowane zgodnie z oczekiwaniami rynku

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Dobrostan ryb w wylęgarnictwie

- delikatne obchodzenie się z tarlakami (odłów, transport), unikanie stresowania ryb
- stosowanie wilgotnych gąbek i mat wyścielających w celu uniknięcia uszkodzeń skóry ryb
- stosowanie anestetyków – niezbędne szczególnie przy iniekcjach hormonalnych

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka Bielska Kraina

Zabiegi pielęgnacyjne w wylęgarni: unikanie przesycenia wody gazem

- niebezpieczeństwo: gdy ciśnienie parcjalne jednego lub więcej gazów w wodzie przewyższy ciśnienie atmosferyczne
- w hodowli: zasysanie powietrza do rurociągu, bardzo wysokie kaskady, natlenianie, ogrzewanie wody w naczyniach zamkniętych, hydrofory
- rezultat: choroba gazowa

  bąbelki gazu uwalniają się we krwi i są widoczne pod powierzchnią skóry, w płetwach, blokują przepływ krwi -> martwica tkanek, śnięcia
- rozwiązanie: kolumna odgazowująca

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
RYBACKI

PO RYBY 2007 2013
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ SEKTORA RYBOŁÓWSTWA I NADBRZEŻNYCH OBSZARÓW RYBACKICH

Lokalna Grupa Rybacka **Bielska Kraina**

W materiałach wykorzystano informacje zawarte w książce

„**Wybrane zagadnienia dobrostanu karpia**”

pod redakcją A. Lirskiego, A.K. Siwickiego i J. Wolnickiego

Wydawnictwo IRS Olsztyn, 2007

dostępnej w postaci pliku PDF pod adresem:

www.pankarp.pl/dobrostan2007.pdf

Operacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków finansowych Europejskiego Funduszu Rybackiego zapewniającą inwestycje w zrównoważone rybołówstwo